

**PANEVĖŽIO MIESTO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS**

Savivaldybės biudžetinė įstaiga, Respublikos 68, LT – 35158 Panevėžys, tel./fax.(8 45) 461406,
el. p. sbiuras@gmail.com.

Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 301738112

**PANEVĖŽIO MIESTO BENDROJO LAVINIMO MOKYKLŲ
MOKINIŲ TRAUMŲ
2014 M.
DUOMENŲ ANALIZĖ**

Parengė: visuomenės stebėsenos specialistė Indrė Čaikiniene

**Panevėžys
2015 m.**

Lietuvoje, palyginti su išsivysčiusiomis Europos šalimis, traumas patiria bei nuo jų miršta gerokai daugiau vaikų. Lietuvos sveikatos apsaugos ministerijos duomenimis, kiekvienais metais šalyje nuo sužalojimų miršta apie 5000 žmonių. Iš visų mirusių nuo nelaimingų atsitikimų, apsinuodijimų ir traumų vidutiniškai 400 sudaro vaikai ir paaugliai iki 19 metų amžiaus. Nustatyta, kad ne mirtinų traumų vaikai ir paaugliai patiria apie 1000 kartų dažniau nei mirtinų.

Panevėžio miesto savivaldybės visuomenės sveikatos biuras, siekdamas išsiaiškinti, koks yra Panevėžio miesto moksleivių traumatizmo paplitimas ir traumų pobūdis mokyklose, renka duomenys apie įvykusias traumas. Šiais duomenimis siekiama sužinoti, kaip dažnai ir kokias traumas mokyklose patiria mokiniai, kur ir dėl kokių priežasčių susižeidžiama.

Mokykla turėtų būti viena saugiausių institucijų, kurioje kuriama saugi ir sveika aplinka, pritaikyta vaikų poreikiams, skatinanti vaikų fizinių, psichologinių, socialinių gebėjimų vystymą. Tačiau tyrimų duomenys rodo, kad ir mokykloje neišvengiama sužalojimų. Skirtingų autorių duomenimis mokyklinės traumos sudaro 9,7–22 proc. visų traumų.

Mokinio teisė ugdytis sveikoje ir saugioje aplinkoje įtvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme. Už saugios ir sveikos aplinkos kūrimą mokykloje, mokinio saugos užtikrinimą, pagal šio įstatymo nuostatas, atsakingas mokyklos vadovas ir mokytojai. Kuriant saugią mokyklą bei mažinant sužalojimų skaičių taip pat svarbus visuomenės sveikatos priežiūros specialisto vaidmuo.

Visuomenės sveikatos priežiūros specialistas, prisideda prie sužalojimų prevencijos mokykloje rinkdamas informaciją apie sužalojimų paplitimą mokykloje, teikdamas metodines konsultacijas mokytojams, konsultuodamas mokinius ir jų tėvus sužalojimų prevencijos klausimais, vertindamas mokyklos aplinkos saugą, dalyvaudamas nustatant mokyklos aplinkos gerinimo prioritetus, teikdamas pasiūlymus mokyklos vadovui dėl priemonių, kurios padėtų užtikrinti sužalojimų prevenciją mokykloje, inicijuodamas sužalojimų prevencijos programas, projektus ir dalyvaudamas juose, teikdamas ir koordinuodamas pirmąją pagalbą.

2014 metais mokinių patirtas traumas visuomenės sveikatos specialistai registravo apsilankymų žurnaluose ir visuomenės sveikatos biuro parengtose moksleivių patirtų lengvų traumų registravimo formose. Per 2014 mokslo metus mokyklų visuomenės sveikatos priežiūros specialistės užfiksavo 462 moksleivių patirtas traumas.

Pagal surinktus duomenys matome, kad daugiausiai traumų moksleiviai patiria kūno kultūros pamokose ir pertraukų metu.

Traumų atvejai Panevėžio miesto mokyklose pagal traumų fiksavimo vietą

1 lentelė

Traumų rūšys																								
Traumų fiksavimo vieta	Sausgyslių ar raumenų patempimai			Lūžiai			Išnirimai			Smegenų sutrenkimai arba kt. galvos, kaklo traumas			Įpjovimai, durtinės arba kirštinės žaizdos			sumušimai			kt.traumos			Iš viso		
																I pusb.	II pusb.	viso	I pusb.	II pusb.	viso			
Darbų pamokose	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	16	17	33	5	2	7	0	1	1	21	21	42
Kūno kultūros pamokose	31	32	63	10	6	16	1	3	4	7	7	14	4	3	7	40	30	70	7	2	9	100	83	183
Pamokų metu	1	2	3	0	0	0	0	0	0	4	1	5	10	6	16	10	5	15	2	2	4	27	16	43
Pertraukų metu	21	5	26	3	0	3	1	2	3	9	6	15	21	15	36	39	17	56	5	10	15	99	55	154
Mokyklos teritorijoje	1	1	2	0	2	2	2	0	2	3	4	7	0	3	3	12	4	16	0	10	10	16	24	40
Iš viso:	54	41	95	13	8	21	4	5	9	23	18	41	53	44	97	108	58	166	14	25	39	263	199	462

Pagal amžių daugiausiai mokyklose traumas patiria 11-12 metų amžiaus mokiniai. Mažiausiai – pirmokai ir vyresnių klasių mokiniai t.y 17-18 metų amžiaus.

Pagal traumų klasifikaciją daugiausiai užregistruota sumušimų ir įpjovimų bei durtinių ir kirštinių žaizdų. Mažiausiai – pasitaiko lūžių bei išnirimų.

Traumų atvejai Panevėžio miesto mokyklose pagal amžių ir traumų rūšį

2 lentelė

Traumų rūšys																								
Traumų fiksavimo vieta	Sausgyslių ar raumenų patempimai			Lūžiai			Išnirimai			Smegenų sutrenkimai arba kt. galvos, kaklo traumos			Įpjovimai, durtinės arba kirštinės žaizdos			sumušimai			kt.traumos			Iš viso		
																I pusb.	II pusb.	viso	I pusb.	II pusb.	viso			

	Sausgyslių ar raumenų patempimai						Išprovokavimai, durtinės arba kirštinės žaizdos																	
	I pusr.	II pusr.	viso	I pusr.	II pusr.	viso	I pusr.	II pusr.	viso	I pusr.	II pusr.	viso	I pusr.	II pusr.	viso	I pusr.	II pusr.	viso	I pusr.	II pusr.	viso			
7 m.	1	0	1	0	0	0	0	0	0	2	3	5	1	1	2	4	2	6	3	2	5	11	8	19
8 m.	2	2	4	1	0	0	0	0	0	0	0	0	4	1	5	14	3	17	0	6	6	21	12	33
9 m.	2	3	5	0	0	0	0	1	1	1	2	3	4	1	5	7	8	15	2	1	3	16	16	32
10 m.	5	5	10	0	2	2	0	0	0	3	3	6	2	5	7	9	6	15	2	1	3	21	22	43
11 m.	9	4	13	3	0	3	0	0	0	7	2	9	15	10	25	22	4	26	0	4	4	56	24	80
12 m.	5	5	10	1	1	2	0	2	2	4	1	5	7	7	14	14	7	21	4	2	6	35	25	60
13 m.	8	2	10	2	1	3	0	0	0	4	2	6	7	5	12	8	5	13	0	2	2	29	17	46
14 m.	3	6	9	3	1	4	0	1	1	0	2	2	4	3	7	7	4	11	0	0	0	17	17	34
15 m.	8	11	19	1	1	2	0	0	0	2	1	3	3	5	8	11	6	17	1	3	4	26	27	53
16 m.	7	1	8	1	0	1	0	1	1	0	1	1	3	4	7	8	7	15	1	2	3	20	16	36
17 m.	3	0	3	0	1	1	1	0	1	0	0	0	1	1	2	5	4	9	0	2	2	10	8	18
18 m.	0	2	2	0	1	1	1	0	1	0	1	1	0	1	1	0	2	2	0	0	0	1	7	8
Iš viso:	5	41	46	12	8	20	2	5	7	23	18	41	51	44	95	109	58	167	13	25	38	263	199	462

Traumų atvejai Panevėžio miesto mokyklose pagal amžių ir traumų fiksavimo vietą

3 lentelė

Amžius metais	Darbų pamokose			Kūno kultūros pamokose			Pamokų metu			Pertraukų metu			Mokyklos teritorijoje			viso		
	I pusr.	II pusr.	viso	I pusr.	II pusr.	viso	I pusr.	II pusr.	viso	I pusr.	II pusr.	viso	I pusr.	II pusr.	viso	I pusr.	II pusr.	viso
7 m.	0	0	0	4	2	6	1	0	1	5	5	10	1	1	2	11	8	19
8 m.	1	0	1	5	2	7	4	1	5	8	4	12	3	5	8	21	12	33
9 m.	2	1	3	7	5	12	2	2	4	5	7	12	0	1	1	16	16	32
10 m.	1	2	3	9	10	19	2	1	3	5	5	10	5	2	7	22	20	42
11 m.	9	6	15	15	8	23	4	0	4	28	6	34	1	3	4	57	23	80
12 m.	5	5	10	18	9	27	4	2	6	8	6	14	0	3	3	35	25	60
13 m.	1	2	3	10	4	14	6	5	11	11	5	16	1	5	6	29	21	50
14 m.	1	0	1	7	10	17	3	2	5	5	3	8	1	2	3	17	17	34
15 m.	1	3	4	8	17	25	0	2	2	14	3	17	3	1	4	26	26	52
16 m.	1	0	1	8	8	16	1	0	1	6	6	12	1	2	3	17	16	33
17 m.	1	0	1	6	3	9	0	1	1	2	3	5	0	1	1	9	8	17
18 m.	0	1	1	1	2	3	0	1	1	2	2	4	0	1	1	3	7	10
Iš viso:	23	20	43	98	80	178	27	7	34	99	55	154	16	27	43	263	199	462

Mokinių elgesį ir sužalojimų tikimybę, lemia ir individualūs veiksniai (vaikų amžius, lytis, fizinis išsivystymas, bendravimo įgūdžiai, socialinės ir ekonominės aplinkybės), ir aplinkos veiksniai.

Statistinių duomenų analizė rodo, kad berniukai dažniau susižaloja nei mergaitės, tačiau

Traumų rūšys pagal lytį

4 lentelė

Traumų rūšys																								
Traumų fiksavimo vieta	Sausgyslių ar raumenų patempimai			Lūžiai			Išnirimai			Smegenų sutrenkimai arba kt. galvos, kaklo traumos			Įpjovimai, durtinės arba kirštinės žaizdos, sumušimai			sumušimai			kt.traumos			Iš viso		
	I pusr.	II pusr.	viso	I pusr.	II pusr.	viso	I pusr.	II pusr.	viso	I pusr.	II pusr.	viso	I pusr.	II pusr.	viso	I pusr.	II pusr.	viso	I pusr.	II pusr.	viso			
Berniukai	32	23	55	9	5	14	1	4	5	12	15	27	28	20	48	57	39	96	6	11	17	145	117	262
Mergaitės	21	18	39	4	2	6	1	1	2	11	3	14	25	25	50	48	19	67	8	14	22	118	82	200

Rekomendacijos:

- ➔ Nustatyta, kad perpildytos klasės lemia padidėjusią sužalojimų riziką. Perpildytose klasėse mokytojams sunku stebėti visų vaikų veiklą bei užtikrinti jų saugą. Su panašiomis problemomis mokytojai susiduria, kai mokiniams nėra sukurtos tinkamos darbo vietos. Lietuvos higienos normoje HN 21:2011 „Mokykla, vykdanči bendrojo ugdymo programas. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ reglamentuota, kad kiekvienam mokiniui klasėje turi būti numatyta ne mažesnė kaip 1,7 m² mokymosi vieta, o technologijų kabinete ir mokymo kabinete, kuriame vykdomi praktiniai laboratoriniai darbai (chemijos, fizikos, biologijos) – 2,4 kv. m.
- ➔ Elektra kelia sužalojimų riziką visoje mokykloje, bet kai kurių užsiėmimų metu (fizikos, technologijų) susižeidimo rizika yra didesnė. Siekiant užtikrinti vaikų saugą, elektros lizdai turėtų būti tinkamai instaliuoti bei įžeminti.
- ➔ Tinkamas mokyklos patalpų, įrangos valymas taip pat daro įtaką mokinių saugai. Paslydimai, kritimai – dažna mokykloje įvykstančių sužalojimų priežastis. Klasių, sporto salių, koridorių grindų danga, laiptus rekomenduojama drėgnuoju būdu valyti tuo metu, kai valomomis patalpomis nesinaudoja mokiniai, numatant pakankamai laiko grindų dangai išdžiūti. Grindų danga, laiptai turi būti nuolat prižiūrimi, kad ant jų nebūtų nereikalingų daiktų, už kurių mokiniai galėtų užkliūti ir pargriūti.
- ➔ Technologijų pamokų metu mokiniai patiria pavojų įsipjauti ar įsikirsti aštriais daiktais, nusideginti prisilietus prie karšto paviršiaus, būti sužeisti atšokusių skeveldrų dirbant su medžiu ar metalu. Siekiant išvengti sužalojimų svarbu supažindinti mokinius su saugaus elgesio taisyklėmis, užtikrinti pakankamą priežiūrą mokiniams atliekant užduotis, naudoti tik tvarkingus darbo įrankius, veiklą atitinkančias saugos priemones (chalatus, pirštines, akinius), dirbant su prietaisais, keliančiais didelį triukšmą – klausos apsaugos priemonės.
- ➔ Sumušimai, poodinės kraujosruvos, nubrozdinimai, o kartais net galvos smegenų

sutrenkimai įvyksta, kai mokiniai staiga išbėgę į koridorių atsitrenkia vienas į kitą. Netikėtumas, greitas judėjimas, nesugebėjimas reaguoti į tiek daug aplink judančių vaikų, bloga judesių koordinacija, nežiūrėjimas į priekyje esančius gali tapti net galvos smegenų sutrenkimų priežastimi.

Informacija parengta remiantis Sveikatos, mokymo ir ligų prevencijos centro „Mokinių sužalojimų profilaktika“ rekomendacijas.